

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HAALEKANDJA

10. VEEBRUARIL 1929. A.

Nr. 3

SEITSMES AASATKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Telimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas 2.50	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number —.25	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak. —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924 " 3.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925 — 1928 a. ä 5.—		lutused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Maaomavalitsuste maade korraldamisest	Lhk.	35
Omavalitsuse korraldus—Eugen Maddison	„	37
Vallaomavalitsuste ümberkorraldamise kava — H. Raid	„	42
Kinnisvara ja tulumaksu tasumise tähtajad, viivitusraha määr ja võtmiseaeg tuleks ühtlustada — Ed. Brückel	„	44
Omavalitsuste päevauudised	„	45
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest	„	46
Riigikohtu seletused	„	46
Kirjandus	„	47
Küsimused ja vastused	„	48
Kuulutused	„	34

Kuulutakse maksvusetakts:

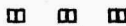
- 1) Liisa Ado t. Nihtig'i hobusepass, väljaantud K ä r u vallavalitsusest 18. jaan. 1921 a. nr. 304 all.
- 2) J u h a n Ado p. G u t m a n n'i hobusepass, väljaantud S a u e vallavalitsusest 10. veebr. 1921 a. nr. 394 all.
- 3) P a u l A v a s k'i hobusepass, väljaantud P a l a vallavalitsusest 14. märtsil 1924 a. nr. 17 all.
- 4) A l e k s. M a d i s s o n'i hobusepass, väljaantud T õ s t a m a a vallavalitsusest 16. jaan. 1921 a. nr. 490 all.
- 5) J ü r i P a g a r f e l d'i hobusepass, väljaantud P a l d i s k i j s k. abipolitsei-komissari poolt 11. okt. 1924 a. nr. 43 all.
- 6) A n d r e i M ä n d l a hobusepass, väljaantud M ä e vallavalitsusest 11. det. 1922 a. nr. 9 all.
- 7) I v a n N õ u l i k'u hobusepass.

Omavalitsustegelaste elulugusid ja tegevuse hinnanguid

tegelaste tähtpäevade puhuks palub „Maaomavalitsuse“ toimetus lahkesti ühes tegelase päevapildiga toimetusele saata ja võimalikult enne tähtpäeva.

Omavalitsustegelase KALENDER 1929 A.

on trükist ilmunud ja veel väljaandjalt saada.

Kalender-käsiraamat on 228 lk. paks ja saada kolmesuguses köites. Omavalitsustele on kalendri hind: press-paan köites 1.20 s, kalingor-kuld köites taskuga 1.60 s. ja kunst-nahk-kuld köites taskuga 1.75 senti+10 senti saatekulu eks. pealt. Kauplustes on hinnad: press-paan köites 1.75 s, teised 2.50 senti.

Tartu, Järva, Harju, Saaremaa ja Põlva- ja alevival, võivad kalendrit maaomavalitsustelt saada, senikaua kui seal veel tagavarasid jätkub.

Tellimisega palutakse rutata, et elava tellimise juures mitte kalendrist ilma jääda, kuna tellimise elavust kinnitavad näited, kus valla- ja alevivalitsused tellivad neid 20–25 eks. viisi, s. o. kõigile volikogu liikme'ele ja ametnikkudele.

Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi 12, E. Maaomavalitsuste Liit.

Õnnetus käib inimesi mööda

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahakinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 270.000 krooni.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Maaomavalitsuste maade korraldamisest.

Omavalitsuste maaga varustamise seaduse eelnõu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu seisukoht eelnõu kohta.

Põllutöoministri poolt Vabariigi Valitsusele esitatud seaduse eelnõu on järgmine:

§ 1. Riiklikust maatagavarast, mis asub väljaspool linnade ja alevite administratiiv piire, eraldatakse riigimaade planeerimise korras omavalitsuste asutustele tarvilikud maa-alad vastavalt Vabariigi Valitsuse poolt kindlaks määratud normidele.

§ 2. Eraldatud maa-alad ühes nendel asuvate ja riigile kuuluvate päraldistega antakse linna-, maa- või vallaomavalitsustele omanduseks tasuta käesolevas seaduses ettenähtud korras ja alustel. Omavalitsustele antavate maade nimekirja kinnitab Vabariigi Valitsus.

§ 3. On eraldatud maa-alal asuvate päraldiste kohta sõlmitud ostu-müügi lepingud selle omavalitsusega, kelle omanduseks maa antakse, siis kustutatakse omavalitsuse kasuks ostu-müügilepingu järele riigile võlgnevad summad.

§ 4. Linna-, maa- või vallaomavalitsuse omandusõigus maade kohta kinnistatakse Põllutöoministri või tema voliniku poolt allakirjutatud teadaande põhjal, millele juure lisatakse vastav leping ja maade plaan, mis allakirjutatud Põllutöoministeriumi ja vastava omavalitsuse esitaja poolt.

§ 5. Omandusõiguse kinnistamisel omavalitsuste nimele ei võeta tempel-ega kinnistumaksu, kuna kõik teised kulud, mis seotud maade eraldamisega ja kinnistamisega, kannab vastav omavalitsus.

§ 6. Käesoleva seaduse alusel omavalitsuste omanduseks antud maid võib tarvitada ainult lepingus ettenähtud otstarbeks ja omavalitsused ei või neid maid Põllutöoministeriumi loata tervelt või osaliselt võõrandada, pantida, võlgadega ehk teiste kohustustega kolmandate isikute kasuks koormata.

§ 7. Käesoleva seaduse alusel omavalitsustele antud maade ja päraldiste edasi-võõrandamise korral tasuvad omavalitsused võõrandamisel saadud summast riigile maa ja päraldiste hinna, mis välja arvatatakse riigimaade põliseks tarvitamiseks ja

omanduseks andmise seaduses ettenähtud alustel.

Maade võõrandamisel on riigil ostu eesõigus.

§ 8. Vabariigi Valitsusel on õigus käesoleva seaduse elluviimiseks tarvilikke määrusi anda.

Liidu juhatus, tutvunedes eelnõuga, leidis, et see eelnõu valla- ja maaomavalitsuste maadeküsimumst täies ulatuses ei lahenda, saatis eelnõu kohta ministritevahelise komitee liikmetele, kes eelnõu läbi vaatavad, järgmise märgukirja:

Omavalitsuste maaga varustamise seadus on maa- ja vallaomavalitsustele suure tähtsusega küsimus, sest ta peab lahendama nende elulisema küsimuse. Et ta seda tõsiselt teeks, selleks palub Eesti Maaomavalitsuste Liit seaduse eelnõus, mis ministrite vahelises komitees läbivaatamisele tuleb, järgmised muudatused ja täiendused teha järgmistel asjaoludel:

1. Eelnõu § 6 näeb ette, et omavalitsustele omanduseks antud maid võib tarvitada ainult lepingus ettenähtud otstarbeks ja neid ei või võõrandada, pantida ja võlgadega koormata.

Maade omanduseks andmine valla- ja maaomavalitsustele sünniks selle eelnõu järele seega ainult piiratud õiguse alusel.

Mitte üksi seda, et see § 6 paigutab maa- ja vallaomavalitsused, võrreldes linna- ja aleviomavalitsustega, teisele seisukohale, sest linnade ja alevite maaga varustamise seaduse § 6 ei sea kitsendusi üles linna- ja aleviomavalitsuste kasutada jäänud maade kohta, vaid eelnõus toodud kitsendustel on tulevikus väga halvad tagajärjed. Peab meelespidama, et elu läheb edenemise suunas. Ei saa keski kümne aastagi peale kindlustada, et see koolide võrk, mis praegu olemas, vastaks selleaegistele kõigile nõuetele, või et hoolekande asutuste hulka ei tule laiendada ehk ümberpaigutada. Tuleb teatud aja järele uusi asutusi rajada ehk praeguseid üleviia, siis ei ole riigil enam vabu maid nende asutuste varustamiseks. Nende maade muretsemine peab jääma omavalitsuste mureks.

Seda võib uute loomisel teha seniste maade

võlgadega koormamise teel ehk, kui asutus üleviiakse, uue kinnisvara ostu teel, mida võimaldaks senise müük. Kui tulevane seadus need võimalused omavalitsustelt ära võtab, siis ei suuda maaga varustamise seadus oma ülesannet täiel määral täita. Teiseks tuleks silmaspidada seda, et olles maaga varustatud, tuleb omavalitsustel rida kallihinnalisi hooned ehitada, mida teha võib ainult laenu abil, mitte ühe aasta eelarve tuludega. Kinnisvaradega laenude kindlustamine on siin hädatarviline. Ka selle võimaluse võtab seaduse eelnõu ära.

Kõigil neil asjaoludel on § 6 üldhuvidega vastolus, mispärast Eesti Maaomavalitsuste Liit palub seaduse eelnõust § 6 tervelt kustutada ja ühenduses sellega ka § 7 esimese lõike.

2. Eelnõu § 1 järele eraldakse omavalitsuste asutustele tarvilikud maa-alad vastavalt Vabariigi Valitsuse poolt kindlaks määratud normidele. Erandisi eelnõu mingisuguste maade kohta ei tee. On aga üks liik maid olemas, mida vallad heas usus kui oma maid aastakümneid kooli- ja vallakohtadena on pidanud, mida maaseaduse § 4 põhjal aga riigistatuks tunnistati, kuigi maaseadusega ainult suurmajapidamised võõrandati. Kõigi nende, sisuliselt valla maade, B. E. S. § 855 järele seaduslikult vallale kuuluvate maade, valla omanduseks tagasiandmist ei kindlusta eelnõu, sest koolivõrgu muutmiseega on mõned maatükid asutusele mittetarvilikuks saanud kauguse pärast, ei kindlusta ka endises suuruses, sest eelnõu räägib kindlaks määratud normidest.

Kui seni ei ole iseseisva seadusega suudetud õigust valdade huvides maksma panna ja sisuliselt valla maid ja hooned neile tagasi anda, siis maaga varustamise seadus peaks seda kindlasti tegema.

Kreposteerimata vallavalitsuste nime peale on suur hulk koolimaadest ja majadest, mis nüüd võõrandatud mõisamaadest 1846 aastast alates Kooliasutuste ja koolide seaduse § 1629 põhjal 19. veebr. 1866 a. (V. S. K.) koolide tarbeks eraldati ja koolidele kingiti, ehk vastava vastuteene eest valdadele anti. Teisel pool makseti koolimaade eest renti ja osteti koolikoht isegi ära sel teel, et koolikoha adrasajandikud jaotati renditalude peale ära viimaste adrasajandikkude kindlaks määramise puhul. Renditalude ostu puhul os-

teti seega faktiliselt ära ka koolimaa, kuid see jäi, arusaadavalt, valla nimele kreposteerimata. Maade kinkijad mõisnikud pidasid oma sõna niisama kindlaks, kui dokumenti, ja ministeeriumikoolide võrgu kokkuseadmise puhul ütlesid valdade tegelased mõnel pool ise valla koolide varanduste valla nimele kirjutamisest ära, et neid varandusi oma koolile alal hoida. Selle tagajärjel puuduvad vallavalitsustel dokumendid selle kohta, et kooli maad valla omad on, sellepärast pole nad ka vallavalitsuste nime peale kreposteeritud, ja kooli maad on maaseaduse põhjal Vabariigi omaks läinud, pealegi kõigi nende päralt olemistega, s. o. ühes koolimajade ja kõrvalhoonetega, kuigi need paljude valdades täielikult valla kumul ülesehitatud, teistel mõisa kaasabil ehitusmaterjali näol.

Maaseadus praegusel kujul võerandab seega ka valdadelt nende päralt olevaid kinnisvarasi. Ei saa uskuda, et maaseaduse kokkuseadjad ja vastuvõtjad on seda tahtnud.

Samasuguse saatuse osaliseks saaksid ka mitmed vallamajad, hulk vaestemaju, magari aitu ja muid valla maid ja valla hooned.

Et kõik täh. maad ja hooned riigile kahju tegemata nende omanikkude kätte tagasi minna võiksid, võttis Riigikogu „Riikliku maatagavara loomiseks võerandatud maade tasumaksmise seaduse“ § 2-le pt. e juurde, mille järele end. maaomanikkude või nende eelkäijate poolt kas koolimajade, vallamajade või magsiaitade aluseks antud maad kõigi päralt olemistega tasuta võerandakse (R. T. Nr. 26 — 1926 a.).

Selle seaduse punktile on loomulikuks järgmiseks sammuks nende maade ja päraldiste kitsendusega valdadele tagasi andmine, mis maaomanikkude omaks ei tunnistatud — kui B. E. S. § 855 järele valdade omad. Dokumendi, lepingu, puudumine ei tohiks mõõduandev olla, kui tunnistusi selleks külluses olemas. Sellepärast palub Eesti Maaomavalitsuste Liit seaduse eelnõu täiendada paragrahvidega:

„Endiste maaomanikkude või nende eelkäijate poolt koolimajade, vallamajade ja magsiaitade aluseks antud maad kõigi päraldistega, mis senini veel valdade nimele kinnistamata („Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade

eest tasumaksmise seaduse“ § 2 p. e „Riigi Teataja“ nr. 26 — 1926), antakse valdade omanduseks endistes piirides, vaatamata sellepeale, kas valdad end nende maade omanduse õiguse peale dokumente ettenäidata on.“

3. Niisamuti vajab Seisuste kaotamise seadus järgnevat sammu end. kihelkonna ja abikoolide maade asjus.

Seisuste kaotamise seaduse („R. T.“ Nr. 129/130 — 1920 a.) § 6 täh. 2 annab endiste koguduste päralt olevad kihelkonna ja algkoolide hooned ühes kooli inventariga vastavate maakonna omavalitsuste omanduseks, lahtiseks jättes nende koolide hoonete aluste maade ja koolikohtade küsimust. Selle tagajärjel jäid kihelkonna koolimaad mitmel pool koguduste kasutada ja, hiljem riigistatud, kuuluvad praegu planeerimisele, kuigi 30. märtsi 1917 a. seaduse § 25 põhjal kihelkonna koolid oma pärdustega maakonnaomavalitsustele üle pidi minema, nagu Riia Ringkonna kohus oma otsuses 19. sept. 1917 a. (Adm. toim. akt. Nr. 6 — 1917 a.) Viljandi maanõukogu kaebuse peale seletas, kohustades Viljandi-Pärnu ülemkiriku eestseisust kõiki Viljandimaa ev.-luth. usu kihelkonna koolid maakonnaomavalitsusele üle andma, põhjendades oma otsust selle peale, et niihästi Aj. Adm. korralduse seadus Eestimaa kubermangu kohta (30. märtsi. 1917 a.) § 27 kui ka Adm. korralduse seaduse

§ 28 Liivimaa kubermangu kohta kooli asjad maaomavalitsustele üle annab, kuna kihelkonna koolid kunagi kiriku omanduseks ei ole olnud (Liivimaa Talurahva seaduse § 589 lit. c lisa), vaid valdade ja mõisade poolt pooleks ülevalpeeti.

Hoolimata sellest, et kihelkonna koolimaad regulatiivides otse kooli maana tähendatud, on nad kiriku ja koguduste maade riigistamise tagajärjel võõrandatud ja planeerimisele määratud.

Et seisuste kaotamise seaduse § 6 täh. 2 seisukohta kihelkonna ja abikoolide varanduste üleandmise kohta maaomavalitsustele täiendada, kindlustada kooli hooned hoone aluste maa üleandmisega koolile tagasi, selleks palub Eesti Maaomavalitsuste Liit teiseks juurde võtta paragrahvi:

„Endiste koguduste päralt olevate kihelkonna- ja abikoolide „Seisuste kaotamise seaduse“ III osa § - tähendus 2, „Riigi Teataja“ Nr. 129/130 — 1920 a., sead. nr. 254) juurde kuuluvad maa-alad, mis regulatiivides koolimaadena tähendatud ja kõstrite, kui kihelkonna- või abikoolide õpetajate kasutada olid, antakse vastavate maaomavalitsuste omanduseks, vaatamata praeguse kasutamise otstarbe peale.“

Omavalitsuse korraldus.

Teisel omavalitsustegelaste kongressil peetud referaat.

EUGEN MADDISON.

Riigikogu asjade vallitseja.

Eesti Vabariik on rahvariik; on seda mitte selle tõttu, et põhiseaduses leiduvad sõnad „Eesti on iseseisev, rippumatu vabariik, kus riigivõim on rahva käes“ (§ 1). Sõnad „kus riigivõim on rahva käes“ oleks võimud põhiseaduses täiesti puududa, kuid olenemata sellest oleks Eesti siiski rahvariik. Need sõnad iseenesest ei tähenda palju: need leidsid ja leiduvad ka paljude teiste riikide põhiseadustes, mille kohta aga ei saaks ütelda, et need riigid oleksid rahvariigid. Rahvariiklus on seal, kus rahvas ei ole ainult kutsutud valitsemisest osa võtma, vaid kus ta ise temale kuuluva õiguse alusel teostab

riigivõimu. Meil teostab riigivõimu rahvas: teda ei kutsu keegi, vaid tema ise kutsub; näit. valib oma esitajaid seadusandliku võimu teostamiseks, seab ametisse oma esituse kaudu Vabariigi Valitsuse, kohtunikke jne. Rahvas ei ole meil ainult võimu allikas, vaid ka võimu teostaja. Kuid rahvariiklus oleks meil ühekülgne, kui valitsemist kohapeal teostaksid rahvaesituse kaudu ametisse seatud Vabariigi Valitsuse ametnikud. Võidakse ju olla arvamusel, et meie terve riik ei ole midagi muud, kui üks suurem omavalitsus, mis pärast ei saaks ka selle vastu olla, et selle omavalitsuse täidesaatva organi (Vabariigi Va-

litsuse) ametnikud teostaksid riigivõimu koha peal, kuid selle juures unustatakse, et selles suure omavalitsuses tuntakse tarvidust ka väiksemate omavalitsuste järgi. Ei saaks põhimõtteliselt selle vastu olla, et selle suure omavalitsuse üksuse esituskogu (Riigikogu) poolt valitud ametnikud teostaksid valitsemist koha peal, kuid põhiseaduse järgi on Riigikogu kutsutud ametisse määrama ainult Vabariigi Valitsust. Seepärast peame ütleva, et valitsemine kohal peab rahvariikluse seisukohalt sündima rahva enese poolt valitud asutiste ehk omavalitsuste näol. Seda sama kinnitab ka põhiseadus, kui ta ütleb: „omavalitsuste kaudu teostab valitsemist kohal riigivõim, kuivõrd seaduses selleks ei ole loodud eriasutusi (§ 75).

Omavalitsus ei ole keskvalitsusele alluv valitsemise asutis; temal, peale seaduse, ei ole teist ülemust, kelle korraldusi temal tuleks täita; ainult järelvalve on see side, mis teda seob keskvalitsusega. Iseenesest mõistetakse, et sarnase olukorra juures peab omavalitsus olema elujõuline ja tugev. Ta on elujõuline, kui kohalik rahvas on kasvatatud omavalitsuse vaimu ja mõistab hinnata omavalitsuse tähtsust ning kui temale on kindlustatud oma iseseisvad tuluallikad. Ta on tugev, kui ta on hästi konstrueeritud, on hästi üles ehitatud. Iga aparaat töötab korralikult, kui ta on valmistatud heast ja vastupidavast materjalist, on hästi läbi mõeldud, kui on hea tema konstruktsioon. Seda sama tuleb ütelda ka valitsemise ja eriti omavalitsuseaparaadi kohta. Omavalitsus on, nagu harilikult kinnitatakse, rahva vabaduse kindlus — tema kants, kuid, olles konstrueeritud halvasti ning mitte heast materjalist, võib ta kergesti muutuda nuhtluseks rahvale, mis sunniks teda keskvalitsuse juurde abi otsima minema. Omavalitsus ei ole midagi omaette, millel oleksid omad täiesti iseseisvad sihid ja elu, vaid omavalitsus on üks osa riigi valitsemise aparaadist, on rahva osavõtt riiklikkude ülesannete kohapealsest valitsemisest. Selle tõttu kui lonkaks omavalitsus, siis kõiguks ka terve valitsemise aparaat. Et seda ära hoida, on vaja anda omavalitsusele tugev ja hästi konstrueeritud ehitus. Missugune peaks olema see ehitus, see konstruktsioon? Uks on tuntud tsentralisatsiooni nime all ja tähendaks omavalitsuste keskvalitsuse eestkostmise alla asetamist; teine — kannab deentralisatsiooni nimetust ja kindlustab omavalitsusele iseseisvuse. Põhiseadus kä-

seb meile ehitada omavalitsust deentralisatsiooni põhimõtte alusel. Kuid kas oleks sarnane ehitus tugev? Kas ei tähendaks ta vastuoksa valitsemise ohjade lõdvenemist, riikliku elu tagasiminekut? Vastuseks tuletaksin meelde omal ajal Gladston'i poolt Inglis parlamendis öeldud sõnu: „mida rohkem aastaid langevad minu õlgadele, seda rohkem tähtsust annan mina kohalikele omavalitsustele: nende kaudu omandame meie teadmisi kohtumõistmisest, poliitilist vilumust ja valmistame end täielikule vabadusele.“

Kahtlemata, on tsentralisatsiooni põhimõttele ehitatud omavalitsus konstruktiivselt — vähemalt väliselt tugevam, kui deentralisatsiooni põhimõttele rajatud omavalitsuse ehitus, kuid selles välises tugevuses peitub ka tema nõrkus: nimelt tema rippuvus keskvalitsuselt. Omavalitsus on tugev kui tema ehitus nii väliselt kui ka sisemiselt on tugev. Selleks aga võib osutada ainult omavalitsus, mis rajatud deentralisatsiooni põhimõttele. Temal on iseseisvus, temal on laialdane tegevusala, tema võimaldab rahvale kõige laialdasemat osavõttu valitsemisest ja selle üle järelvalve teostamist. Teiste sõnadega, iseseisvus, laialdane tegevusala ja rahvale kindlustatud laialdane osavõtt valitsemisest on need alused, millele võib üles ehitada avar ja tugev omavalitsuse hoone nii maal kui linnas.

Et kõne all maaomavalitsuse hoone, siis on selle püstitamisel suurema tähtsusega küsimus, kas peab ta olema ühe-, kahe- või isegi kolmekordne. Ta võiks olla ühekordne, kui maal valitseksid samad olud, mis linnadeski ja kui maaomavalitsuste üksuste arv oleks samuti väike ning samuti piiratud oleks nende tegevuspiirkond või maaala, nagu linnade arv ja tegevuspiirkond. Et seda aga ei ole, siis tuleb maaomavalitsuse ühekordse hoone ehitusplaan kõrvale heita ja peatuma jääda kas kahe- või kolmekordse hoone juures. Mis eriti puutub kolmekordsesse hoonesse — siis võiks, minu arvates, sellele juttu olla alles tulevikus, kui on välja kujunenud maaomavalitsuse praegustest algüksustest (vallaomavalitsustest) veel väiksemad omavalitsuse üksused. Sarnane oli ka meie Asutava Kogu seisukoht. Järgelikult tuleks ehitada kahekordne hoone. See hoone võib olla sama, mis praegu (alumine kord — vallavalitsused ja ülemine kord — maaomavalitsused, kui iseseisvad omavalitsuse üksused), või

sarnane, kus alumiseks korraks oleksid samad vallaomavalitsuse üksused ja teiseks korraks nende liidud, kuid viimasel juhtumisel oleksid omavalitsuste üksusteks ainult vallaomavalitsused. Mõlemad süsteimid näivad vastuvõetavad olevat, sest nii ühe kui teise juures oleks omavalitsusele iseseisvus kindlustatud, kuid omavalitsuse ainsate üksuste ja nende liitude süsteem eeldab, et tähendatud üksustel on täita kõiki seda, mis praegu täita kaheastmelisel omavalitsusel. Kui see teoreetiliselt täiesti mõeldav, siis ei saa ütelda, et ta ka praktiliselt nii oleks: see oleks liig revolutsiooniline, liig järsk, sest ei saa ühe hoobiga maha raiuda, mis püsib kindlal ajaloolisel fundamentil. Maaomavalitsus langeb, kui temale on ajajooksul kujunenud järeletulija. Praegu temal ei ole järeletulijat ega ei saa ka temale järeletulijat kunstlikult luua. Järjekult arvesse võttes meie maaomavalitsuse arenemiskäiku, tema ajalugu, üldse kõiki, mis selle juures mõõduandvad olid, kui ka neid ülesandeid, mis maavalitsusel täita, siis peame tulema otsusele, et maaomavalitsus peab esialgu korterisse jääma samas kahekordses hoones, kus ta oma esimesed 10 aastat on edukalt möödasaatnud. Väljakolimine oleks küll vägitegu, kuid ühtlasi kahjulik, mõttetu tegu. Mina isiklikult olen arvamusel, et väljakolimine on möödapääsematu, kuid see sünniks alles siis, kui ajahammas on selleks oma töö teinud. Nii siis — maaomavalitsus peaks jääma kaheastmeliseks: esimene aste — vallaomavalitsused; teine — maaomavalitsused. Iseenesest mõistetav, et algüksuseks võiks olla mõni teine üksus, samuti ka maaomavalitsuse kui teise astme üksuse, asemel võiks luua uus üksus, kuid omavalitsuste üksuste — eriti algüksuse kujundamisel tuleb arvestada ühelt poolt sellega, et kujundatav üksus oleks kohalikule rahvale kõigiti kätte saadav, teiselt poolt sellega, et selle üksuse kandejõud vastaks tema ülesannete koormale. Oleks rõõmustav nähtus, kui meie suudaksime luua vallaomavalitsuse asemele palju väiksema, kuid selle juures mitte vähem elujõulise omavalitsuse üksuse. Sarnane üksus oleks rahvale palju kättesaadavam; pealegi ta kergendaks rahvale osavõttu valitsemisest ning järelevalvest — näit. volikogude asemel võiks korraldavaks organiks olla hääleõiguslike kodanikkude kogu jne. Kuid meie oludes oleks sarnase algüksuse loomine võimatu, sest selleks puuduvad vas-

tavad tingimused; elamute tihedus, korralik ühendus, rahva jõukus jne. Neile seltsib juurde veel see asjaolu, et meie omavalitsus ei aja „koduseid asju“, vaid ta teostab riigivõimu, teostab riiklike ülesandeid, mis mujal teostada keskvalitsuse asutistel. Meie oludele vastab kõige rohkem meil ajalooliselt väljakujunenud vallaomavalitsus. Ei saa küll ütelda, et ta oleks ideaalne üksus; just vastuoksa — minu arvates, on ta ainult „hädal algüksus“, millega tahes-tahtmata tuleb leppida.

Mis puutub alevivalitsusesse, siis tuleks teda maaomavalitsuste perest välja jätta linnaomavalitsuse taoliseks eriüksuseks ümber kujundada. Kui alevivalitsus oli Vene ajal arvatud maaomavalitsuste hulka, siis olid seal selleks omad põhjused: teatavasti kuulusid Vene ajal teataval määral isegi linnad maaomavalitsuste üksustena maaomavalitsuste perre. Aleviomavalitsuse arenemiskäik — samuti temasse puutuv seadusandlus tõendab tema kõige lähemat sugulust linnaomavalitsusega.

Kuid igal hoonel on oma valitseja — olgu see peremees või tema poolt kutsutud isik. Kes oleks selleks maaomavalitsuse hoone suhtes? Selleks võiksid olla hääleõiguslike kodanikkude kohalikud kogud ja nende poolt ametisse valitud isikud; esimesed korraldaksid, teised täidaksid korraldusi. Meie oludes on see aga võimatu; tuleb ametisse panna valitsejaid, tuleb luua omavalitsuse organe. Ühed oleksid kutsutud korraldama, teised neid korraldusi täide saatma. Esimesed asendaksid hääleõiguslike kodanikkude kogusid, teised tähendatud kogude poolt otsekohe ametisse valitud isikud. Kuidas peaks sündima tähendatud organite ellukutsumine? Korraldava organi (omavalitsusüksuse esituskogu) moodustamise viis on ette nähtud põhiseaduses (§ 76): teda valivad hääleõiguslikud kodanikud. Täidesaatva organi kohta vaikib põhiseadus, millest võiks järeldada, et selle moodustamise viis on ette nähtud harilikust seadusandjast (Riigikogust), kes vastavas seaduses võiks ette näha, et see sünnib kas nimetamise või kinnitamise teel keskvalitsuse poolt, või valimise teel kas esituskogude või otsekohe hääleõiguslike kodanikkude poolt või vastava omavalitsusüksuse esituskogu enese poolt maksmata pandud korras. Et meie omavalitsus on rajatud detsentralisatsiooni põhimõttele, siis ei saaks justu olla täidesaatva organi nimetamisest või kinnitamisest

keskvalitsuse poolt. Omavalitsustele peab olema kindlustatud iseseisvus — ja see on võimalik, kui täidesaatva organi moodustamine sünnib valimise teel või kui omavalitsusüksuse esituskogu ise selleks oma korra maksuma paneb. Valijaks — nagu tähendasin — võivad olla kas esituskogu või hääleõiguslikud kodanikud. Minu arvates, peaksid valima esituskogud, mis vastaks ka enam meie põhiseadusele. Põhiseadus teatavasti ei kõnele korraldava organi, vaid esituskogu, samuti nagu ta ei kõnele seadusandluskogu, vaid Riigikogu, kes rahva esitajana teostab seadusandlikku võimu, kutsub ametisse Vabariigi Valitsuse, valib riigikohtunikke jne. Järgelikut, kui omavalitsusüksuse korraldav organ on esituskogu, siis asendab ta rahvast mitte ainult korraldamises, vaid ka kõigis muus.

Korraldav organ on kollegiaalne — see selgub juba sellest, et temale on antud nimeks esituskogu, kui ka sellest, et teda valitakse proportsionaalsuse põhimõtete alusel, millega oli tahetud kindlustada seda, et see kogu oleks tegelikult kohaliku rahva esituskogu.

Mis puutub täidesaatvasse organis — siis võiks põhiseaduse seisukohalt temale ühe või teise kuju anda: ta võiks olla kollegiaalne, võiks koosneda ühest isikust, võiks isegi täiesti puududa, sest tema aset võiksid täita vastava esituskogu poolt ametisse määratud iseseisvad ametnikud. Minu arvates, vastaks kollegiaalne täidesaatva organ kõige enam meie põhiseadusele. Kollegiaalsus on demokraatia üks tähtsam põhimõte, meie põhiseadus aga on üks demokraatlikumatest põhiseadustest. Kuid teiselt poolt ei peaks see põhimõte takistama omavalitsusele vaba arenemist, ei peaks üleliigselt piirama omavalitsuse autonoomiat, enesekorraldamise õigust. Kui teise astme omavalitsuse täidesaatva organi kuju ei saaks olla muu, kui kollegiaalne, siis ei saaks seda sama ütelda algüksuse organi kohta. Ta võib olla kollegiaalne või mitte, mispärast tuleks seda otsustada jätta algüksuse esituskogule.

Missugune oleks tähendatud organite vahet? Kas peaks täidesaatva organ olema korraldava organi lihtne käskude täitja või tuleks temale kindlustada teatav iseseisvus? Minu arvates on meie maksva korralduse üheks suuremaks puuduseks see, et omavalitsuste üksuste täidesaatvatel organitel see iseseisvus peaaegu täieli-

kult puudub. Kui neil praegu mõnes asjas teatav iseseisvus on, siis mitte niivõrd vastavate omavalitsusseaduste kuivõrd eriseaduste põhjal. Täidesaatvatele organitele tuleb kindlustada teatav iseseisvus. Ei pruugiks karta, et nemad selle tõttu esituskogudele üle pea kasvaksid. See kartus oleks põhjendatud, kui täidesaatva organ oleks esituskogu suhtes võõras ollus, oleks väljaspoolt nimetatud. Seda aga ei ole: täidesaatva organi moodustab esituskogu, mille tõttu täidesaatva organ on tema enese sünnitus, olles ühtlasi ainult vastava omavalitsuse organ. See iseseisvus võib olla laiema või kitsama ulatusega. Et selle ulatuse määramisel arvamisid võivad lahku minna ja arvestades sellega, et see enam tehniline kui põhimõttel. küsimus on, siis ei kavatse ma selle juures pikemalt peatuda. Utleksin ainult, et täidesaatva organi võimupiire tuleb laiendada, neid omavalitsuse korraldusseaduses otsekohe ette nähes. Iseenesest mõistetav, et täiesti iseseisvalt saaks täidesaatva organ tegutseda ainult neis asjus, kus vastavad seadused seda otsekohe ette näevad. Muis asjus tuleks temal aga talitada nende juhtnõrde ja põhimõtete alustel, mis on heakskiitmist leidnud esituskogu poolt. Igatahes ei tohiks ta omas tegevuses kõrvale kalduda neist üldjuhtnõrdest ja põhimõtetest, mis temale antud eelarve kinnitamisega.

Kindlustades täidesaatvale organile teatavat iseseisvust, tuleks teiselt poolt aga mõlemad organid üksteisele lähemale viia. Praegu puudub näit küllaldane side maavolikogu ja maavalitsuse vahel: nemad on, nii ütelda, üksteisele vastu seatud. Ainult vallaomavalitsuses kui ka vähemusrahvuste kulturomavalitsuses on see side olemas — ja nimelt selle näol, et esituskogude juhatajaks on täidesaatva organi esimees. Minu arvates tuleks samuti korraldada ka maaomavalitsustes, kui teise astme üksustes. Selle korra juures töötaksid mõlemad organid kui üks tervik, mis oleks iseäranis tähtis meie omavalitsuse korralduse juures. Meie omavalitsus peab eriti tugev, tema organid peavad eriti kooskõlastatud olema, sest ainult tema sisemine tugevus õigustaks tema aluseks pandud detsentralisatsiooni põhimõtet.

Samalt seisukohalt välja minnes tuleks ka korraldada täidesaatvat organit iseenast. Täidesaatva organ peab olema kollegiaalne, väljaarvatud omavalitsuse algüksused, kus vastav esituskogu võib seda

teisiti otsustada. Kuid igal kolleegiumil on oma juhatus; omavalitsuste üksuste täidesaatvates organites on selleks kolleegiumi esimees (maavalitsuse esimees, vallavanem). Juhatuse võimupiirid võivad olla kitsamad või laiemad: näit. juhatuse ülesandeks võib olla ainult kolleegiumi koosolekute juhatamine ja kolleegiumi poolt vastuvõetud otsuste täidesaatmine. Umbes sarnaselt on praegu korraldatud maavalitsuse esimehe ülesanded. Minu arvates ei ole sarnane olukord omavalitsustes lubatav. Ta võib olla täiesti kohane mõnes seltsis, või ühingus, kuid ta ei ole mõeldav valitsemise asutises, kus kõik peab nii korraldatud olema, et selle asutise töö annaks kõige paremaid tagajärgi. Kui on tarvilikuks leitud olevat isegi esituskogude juhatajatele anda teatavaid õigusi esituskogude koosolekutel, siis seda enam peaks antama teatavaid õigusi täidesaatva organi esimehele. Missugused oleksid need õigused, see oleks samuti enam tehniline kui põhimõtteline küsimus, kuid igatahes, nähes täidesaatva organi esimehes selle organi juhti, tuleks seda seaduses ka vastavalt väljendada. Täidesaatva organi esimees on esituskogu **u s a l d u s m e e s** ja sellena peavad temal olema ka teatavad eriõigused. Neid tuleb igatahes seaduses ette näha, kuid ühtlasi peaks minu arvates jäetama esituskogule ka õigus neid volitusi laiendada.

Kuid kõneledes omavalitsuse konstruktsioonist, omavalitsuse organitest, nende tugevnenemise vajadusest jne. — ei tohiks silma vahele jätta ka seda, et omavalitsus — olgu ta nii hästi kui tahes konstrueeritud — ei oleks küllaldaselt kindlatel alustel üles ehitatud, kui kohalikul rahval või valijatel ei oleks kindlustatud (võimaluse piires) valimise vabadus. Iseenesest mõistetav, kui on ette nähtud esituskogud, siis on erakondade olemasolu täiesti põhjendatud. Nemad on esituskogudega kaasaskäiv nähtus, mille kõrvaldamine ei ole seadusandja võimetus. Nendega tuleb arvestada. Võib olla, et tulevikus ka meil tekivad omavalitsuste jaoks omad, üldpoliitilistest erakondadest täiesti erinevad erakonnad, nagu see harilik nähtus Inglismaal, kuid praegu võistlevad meil omavalitsuste esituskogude valimistel poliitilised erakonnad. Maksva valimissüsteemi juures on valijad praegu täiesti tähendatud erakondade meelevalda antud. Valijad on seotud nimekirjadega ja neis ülesseatud kandidaatide nimede

järjekorraga; neilt on võetud võimalus valida neile vastuvõetavaid isikuid. Praegu neile antud võimalusega üht kandidaati alla kriipsutada ei saa valija küllaldaselt väljendada oma tahtmist. Ta on vaba ainult selles suhtes, kas üldse minna valimistele või mitte. Minnes valimistele, on ta juba seotud, ei ole ta enam vaba. See pärast tuleks valimisi korraldada liikuvate nimekirjade järgi, kus valija ise otsustab keda ta valib, kellele ta oma usalduse annab. Missuguse süsteemi alusel neid valimisi toimetada — kas Soome või meil vähemusrahvuste kultuurnõukogude valimistel tarvitusele võetud, või Vürtenbergi — Baieri või Lätis hiljuti maksma pandud süsteemi alusel — jääks minu arvates otsustada seadusandjale. Igatahes vastuvõetavam oleks see süsteem, mis valijale rohkem vabadust kindlustab, — ja see oleks Soome oma.

Lõpuks peataks ma vähe järelvalve korralduse juures. Selles asjas võivad olla suuremad või vähemad lahkumineked arvamistes, kuid üks on kindel, et omavalitsus ei ole mõeldav ilma keskvalitsuse järelvalveta. Omavalitsus, nagu juba tähendasin, ei ole midagi omaette, vaid moodustab ühes keskvalitsusega meie riigi valitsemise aparraadi. See aparraat ei saaks töötada korralikult, kui keskvalitsusel oleks ära võetud igasugune võimalus omavalitsuse järelvalvet teostada. Arvesse võttes, et omavalitsus ei ole keskvalitsuse osakond või temale alluv asutis, siis peaks ka keskvalitsuse järelvalve teistsugune olema. Omavalitsuse iseseisvuse seisukohal võiks see järelvalve olla ainult omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse üle, kusjuures seaduslikkuse küsimuse otsustajaks oleks vastav kohus (järelvalve korras administratiivkohus). Selle järelvalve korraldamisel tuleks seda silmas pidada, et järelvalve korraldusega oleks loodud sarnane olukord, kus kohtuskäimise vajadus oleks viidud miinimumini, sest valitsemise aparraadis ei tohiks olla seisakut.

Kuid võivad ette tulla juhused, kus abinõud, mis ette nähtud järelvalve teostamiseks omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse üle, ei ole küllaldaselt selleks, et kõrvaldada nähtusi, mis halvavad omavalitsuse tegevust ning on üldise huvide seisukohalt kahjulikud. Neil juhtumistel peaks keskvalitsusele — kas iseseisvalt või Riigikogu heakskiitmise teel — antama õigus erakorralised abinõud tarvitusele võtta — ja nimelt omavalitsusüksuste esituskogude

lailisatamise näol. See õigus on, muuseas, antud Vabariigi Valitsusele vähemusrahvuste kultuurnõukogude suhtes. Iseenesest mõistetakse, et omavalitsuse iseseisvuse seisukohalt ei peaks omavalitsuse esitukogu lailisatamine olenema kesvalitsuse lihtsast äranägemisest. Minu arvates tuleks seaduses neid juhtumusi ette näha,

millal keskvalitsus oleks õigustatud tarvitama sarnast erakorralist abinõud.

Sellega lõpetades oma ettekannet, arvan, et meie omavalitsus, kui teda üles ehitada ettekantud põhimõtetele, saab olema tugev, elujõuline, saab olema meie riikluse kindlamaks aluseks.

Vallaomavalitsuste ümberkorraldamise kava.

Teisel omavalitsustegelaste kongressil ettekantud referaat.
H. RAID.

Que-Vändra vallasekretär.

Vabariigi Valitsusele Siseministeriumi poolt esildud vallaomavalitsuste ümberkorraldamise kava kohta on Maaomavalitsuste Liidu nõukogu oma koosolekul 17./18. aprillil s. a. vastuvõtnud kindlad juhtumõtted. Need juhtumõtted on kokkuvõetud praeguse päevakorra punkti juure referentide poolt sisseantavasse resolutsiooni, mida paluksin erilise tähelepanu alla võtta vallaomavalitsuste saadikuid, kelle hulka ka mina ise kuulun.

Minul on ülesandeks puudutada ainult mõnda detaili Siseministeriumi kavast. 3½ aastakümnet järgimööda töötades vallavalitsuse kantseleis, arvan enesel õiguse olevat väljendada, missugune konstruktsioon oleks soovitav meie vallaomavalitsusele selle omapärasuste vaatekohast.

Siseministeriumi kava näeb ette kollegiaalse vallavalitsuse asendamise üksikvõimulise vallavanemaga.

Kui ühe ropsuga kaotatakse üle 60 aasta kestnud kollegiaalne vallavalitsus, siis ei saa vallad sarnast sammu küll kuidagi heaks kiita. Aitab ju see isegi erakondlist valimisviisi pehmenada, et vallavolikogusse peasunud rühmadest annab üks vallavanema, teised rühmad jälle vallavanema abid. Vene ajal oli Eesti vallavanem küll hoopis iseseisvam, kui praegu, mil vallavolikogude valimise ja vallavalitsuste korraldamise seadus on vallavanema võimu allaviinud, nii et vallavanem võib täita ainult hääleenamusega tehtud vallavalitsuse koosoleku otsuseid, kuna isegi häälte poolenemisel ei anna ülekaalu vallavanema, kui juhi, hääle, vaid küsimus arvatakse tagasilükatuks. Aga juba 1866 a. vallakogukonna-seaduse § 23 määras kindlaks, et korraldused, millega kulutati kogukonna raha, ehk võõrandati selle varan-

dust, samuti ka küsimused, mis jaotasid kogukondlisi koormatusi, tulid otsustada vallavanema poolt üheskoos tema abidega ja nende enamuse nõusolemisel. Kollegiaalse vallavalitsuse asemel hakkaks nüüd ainult üksikvõimuline vallavanem juhtima tervet valla majandust, väljaandma valla ehitusi ja töid, ostma ja müüma materjalisi, määrama abiraha valla hoolealustele (kuna hoolekande seaduse § 211 järele toetuspalveid ei lahenda enam vallavolikogu, vaid vallavalitsus — tulevikus seega vallavanem) jne.

Peale selle oleks see ainuvõimne vallavanem veel vallasekretäri ja teiste vallateenijate ametisse võtja ja sellest kõrvaldaja. Temal oleks isegi veto-õigus vallavolikogu otsuste kohta.

Kas aga on lugupeetud härrad, kes kokkuseadised ministeriumi kava, mõtelnud selle peale, missugune sõge tants võiks algada sarnase ülisuure võimuga vallavanema koha kättepüüdmise ümber? Juba praegu kaebatakse — vallavalitsuste moodustamisel on mõõduandvad erakondlised motiivid, mitte isikute tublidus. Kui nüüd vallavanema ees avaneksid sarnased laiad parteiliste ja majandusliste huvide perspektiivid, kas siis ei tule karta, et võitlus vallavanema koha oma kätte saamiseks ajaks senisest hoopis suuremaks erakondlise vägipulga vedamise vallaomavalitsustes, — kas ei oleks siis sedagi peljata, et ka ühe ja sama erakonna sees vallavanema kohta püüdma hakkavad just omakasuotsijad õnnelikud isikliste majandusliste huvide kaalutlustel? On ju vallavanema valimine meil praegu täiesti kindlusega; keegi valija ei tea ette, missuguse isiku panevad vallavanemaks vallavolikogusse sattuvad erakonnad oma juhtuva ülekaalu või vastastikkuse kauplemise ta-

gajärjel. Vene ajal oli ometi kindlasti teada, kes saab vallavanemaks, ja kandidaadiks seati enamasti ikka usaldusväärilisem mees vallas. Ma ei taha sellega mitte ütelda, nagu puuduks praegustel vallavanematel usaldus, — ka nüüdsed erakondlised alusel valitavad vallavanemad otsitakse ikka paremate meeste hulgast, — ma märgin aga ainult seda ära, et praegune vallavanema valimise viis võimaldab selle vallale tähtsa ameti saamise täiesti juhusliselt, kuna suur isikline võim, mida kavatsetakse anda vallavanemale, selle koha peale tormi jooksmata paneks just nõrgema iseloomuga mehed.

Kindel on aga, et vallavanema praeguseid võimupiire tuleks märksa laiendada, et tuleks leida abinõusid vallavanema prestiihi tõstmiseks. Otstarbekohane paistab olema 25 a. vanaduse küpsuse nõudmine vallavanemalt. Kaaluda võiks ka küsimust, kas ei saa vallavanemat valida sel teel, et kandidaadid seatakse üles juba hääleõiguslike kodanikkude poolt.

Kui nüüd vallavalitsus jääks püsima kollegiaalse asutuseks, kes otsustaks tähtsamaid küsimusi, siis tuleks sealt kõrvaldada praegused üleaarused. Nende hulgas on täiesti üleliigne sunduslik vallavalitsuse koosolekute pidamine. Eelmise vallavolikogude valimise seaduse järele pidi vallavalitsus koosolekuid pidama mitte vähem kui kord nädalas, praegu maksev valimisseadus nõuab koosolekute pidamist vähemalt kaks korda kuus. Kui on koosolek, siis peab ka protokoll olema. Ja praegu tuleb valdades sagedasti ette, et tulevad kokku vallavalitsuse liikmed ja arutavad, et mida peame täna ometi protokollile panema? Mõnikord ei jää muud üle, kui kirjutakse protokoll, et vallavalitsus oli täies koosseisus koos ja võttis vastu makse. Küllalt oleks, kui seadus ära määrab, et vallavalitsuse koosoleku kutsub kokku vallavanem, kui on selleks vajadus. Muid lihtsaid asju ajab vallavanem, kuna vallavanema abid on vallavanema korralduste täitjad kohtadel. Ka vallavolikogu kokkukutsumine, milleks on praegu tarvis vallavalitsuse otsust, jäetagu vallavanema võimkonda.

Kui nüüd seletatakse, et iga vallavolikogu oma otsustada olgu, kas tema täidesaatev organ on kollegiaalne või koosneb ainult vallavanema isikust, siis oleks küll imelik ja sünnitaks igatahes paksu verd, kui ühes vallas valitseks vallavanema ainuvõim, külje all olevas naabervallas aga

tegutseks kollegiaalne vallavalitsus. Kui nii tähtsa põhimõtte ühtlustaja ei ole seadus, vaid juhtuv meeoleolu ühes ehk teises vallas, siis kaob kodanikul küll lugupidamine sarnase viisi vastu.

Edasi näeb Siseministeriumi kava ette mingi küllavanemate instituudivi kui vallaomavalitsuse täidesaateva organi vallavanema kõrval. Kuna küllavanemaid võib valida vallavolikogu ehk määrata vallavanem, siis on siin jällegi kaks mõistet, mida käsitaks üks vald nii, teine teiseti. Ministeriumi seletuskirja järele tuleks küllavanemate juure asutada veel mingisugused nõuandvad komisjonid või komiteed, kes oleks „avaliku arvamise“ tegijad ja sideme loojad vallaomavalitsuse ja valijate vahel. — Selge on küll, et kohtadel peavad olema mingid vallavalitsuste korralduste edasiandjad, — nende õigem nimetus oleks, nagu praegugi, kümnikud, sest külasid, kui niisuguseid, meil suuremas osas maakondades enam ei ole. Kümnikkude määraja teatava tähtsaja peale olgu aga vallavalitsus; kümniku amet oleks maksuta ja kohused umbes praegused.

Kuna valijate ja vallavalitsuse vahel on olemas ometi suur komitee, kindel side kõigi vallarühmituste poolt valitud vallavolikogu näol, milles liikmed isegi ülearu, siis on vallas kõik muud avaliku hääle loojad-nõuandjad üleliigsed. Küsisin, analoogilise näitena, mis muu side on siis rahva ja Riigikogu vahel, kui mitte riigikoguliikmed ise? Kas ei või vallavolinikud vallakodanikke samuti tutvustada valla asjadega, nagu riigikoguliikmed informeerivad riigikodanikke riigi asjade üle. Juba Liivimaa talurahva seaduse §§ 297 ja 298 nägid ette valla üksikute rahvaklasside koosolekute vabaduse vallamajas vallavanema juhatusel. Nüüdsel vabal ajal võib aga iga vallavolikogu rühm, iga üksik vallavolinik organiseerida koosolekuid nõupidamiseks valla asjus. Et keerulised ametlikud komisjonid omavalitsusele hea asemel isegi halba teevad, seda näitas meile äreval ajal kokkuseatud „Eestimaa koolivalitsuse ajutine korraldus“, mida likvideeris Riigikogu 1926 a. vallavolikogu valimise seadusega.

Lõpuks räägitakse veel valla sekretärist Siseministeriumi kava järele. Siin pean kurvastusega tähendama, et Siseministeriumis on valitsenud, kahjuks, tendents vallasekretäri õiguste kärpimiseks. See selgus juba siis, kui praegune

Riigikogu oma koosolekul 30. nov. 1926 a. heatahtlikult vastu võttis vallavolikogude valimise ja vallavalitsuste korraldamise seaduse § 78, mis kindlustas vallasekretäri senise tuulepealse olemise, kuna siis ministeeriumi esitaja vaidles vastu nimetatud § tekstile ja soovitas vallasekretäri valimist anda vallavalitsuse kätte. Nüüdne Siseministeeriumi kava jätab aga vallasekretäri täiesti vallavanema võimkonda. Sellejuures seatakse aga vallasekretäri kohta üles nõudmine, et temal peab olema keskkooli haridus. Ajakirjanduses on isegi mitmel korral avaldatud mõtet, — meie tulevased vallasekretärid peaksid olema juristid. Kuna nüüd vallasekretäri kohta üles kerkivad järjest suuremad nõudmised, perekonnaseisuametnikuna tema isegi on Siseministeeriumi kaastööline, siis peaks Siseministeerium selle suure vastutusega isiku jaoks ka nõutama suuremaid õiguseid; minul, kui vallasekretäril, on usku, et Siseministeerium edaspidi saabgi suhtuma vallasekretäridele vastutulelikumalt. Missugustel kaaluvatel põhjustel peakski siis jälle äravõetama vallasekretärit need õigused, mida kindlustab talle praegune seadus, millega rahuldud on vallasekretärid ja mis ei tee halba ka vallavalitsustele ja järelvalve asutustele? Kas ei ole maavalitsustel kahe viimase aasta järelvalve teostamisel selgunud, et vallasekretäride koosseis ja töö terveneb? Riikliselt mõtlemaid ja tegutsevaid, ühiskondliselt ausaid ja kohusetruid vallasekretärisi kasvatab nende kindlam seisukord. Sarnased inimesed, nagu seda oli kurikuulus Kaisma vallasekretär Janson, kes mõistis pageda vallasekretäriks, maavolinikuks, riigikoguliikmeks, kes varastas mitte üksi oma valda, vaid isegi üle pettis Riigivanema, — sarnased õnnekütid ilma aususeta peasevad ainult tegutsemisele, kui vallasekretär on päevapoiss, keda võib minemasaata iga juhusline võim, — sarnased sekretärid anejalgades teavad, et

peab kasutama oma lühikest ametiaega, peab võtma, kust võtta saab!

Kui tahetakse saada vallasekretärideks parema haridusega, ausa iseloomuga inimesi, siis peab neil ka olema kindlustus, et nende teenistus oleks püsiv. Ei saa kuidagi võrrelda vallasekretäri kohta linnas teeniva ametniku kohaga. Tulles maale, sagedasti kõrvalisse nurka kaugele linnadest ja raudteest, asutades seal oma majapidamist, peab inimene teadma, et tema amet oleks kestev. Ametist vallaanemisel ei saa tema seal nii hõlpsasti kolida, uut kohta võtta, nagu see on võimalik linnas.

Ekslik oleks arvamine, — nagu poleks vallasekretäril enam mingit tähtsust väljaspool vallakantseleid, nagu see võis olla Vene surve ajal, mil vallasekretär ühes kooliõpetajaga olid paljudes valdades need ainumad, kes võitlesid valla ja rahva kasude eest. Ka praegusel vallasekretäril on oma igapäevase töö kõrval suured ülesanded meie riiklises arenemises ja kultuurilises edenemises. Sellepärast, ärge tehke vallasekretäri igast tuulest tõugatavaks, vaid kindlustage tema kui inimese ja omavalitsustegelase seisukorda!

Keskkooli haridus oleks tulevaste vallasekretäridele küll soovitatav, aga mitte nõuetav. Saaks see nõudmine sundlikuks, siis peavad kohata jääma kõik need praegused sekretäride abilised, kes ei oma keskkooli haridust, aga on endid muidu hästi ettevalmistanud ja suudavad ära anda oma kutse-eksami, mida sugugi kergeks ei saa pidada. Ametisse valimisel võiks küll maksev olla tingimus, mida Liivimaal nõuti juba 1867 aastast saadik, et kahest ühevõrra kõlblikust kohasoovijast tuleb eesõigus anda sellele, kellel on parem haridus.

Vallasekretäride, üldse omavalitsustegelaste, ettevalmistamiseks oleks hädavajalik erilise kooli või kursuse avamine, milleks tuleks kiireid sammusi astuda kas Siseministeeriumil ehk maaomavalitsustel.

Kinnisvara- ja tulumaksu tasumise tähtajad, viivitusraha määr ja võtmiseaeg tuleks ühtlustada.

ED. BRÜKKEL.

Pala vallasekretär.

Kinnisvara maksu tasumise tähtpäevad on: esimesel kolmandikul 30. aprillil ja kahel kolmandikul 30. novembril. Viivitusraha võetakse 2 protsenti kuus, alates 15.

kuupäevast, aega 1. kuni 15. kuupäevani arvesse võtmata.

Tulumaksu tasumise tähtpäevad 30. septembril ja 30. novembril. Viivitusraha 1.

protsent kuus, alates tähtajale järgneva kuu 1. päevast.

Lisaraha võetakse ühteviisi, summade suuruse järele, kuni 1 kr. 10 senti, kuni 5 kroonini 25 senti, kuni 10 kroonini 50 senti. Üle 10 krooni 5 protsenti nõude summast.

Sarnane mitmekesidus on asjaajamisele takistuseks ja segajaks, nimelt psühholoogiliselt ja tegeliselt.

Olgugi, et ametliselt maksude tähtpäevad on kindlaks määratud ja sellest maksjatele aegsasti teatatud, sünnib maksude tasumine kõigesuuremas osas, sügisei, oktoobrist kuni detsembri lõuni.

Tuleb nüüd keegi kinnisvara- ja tulumaksu kõigi tähtaegade eest korruga tasuma, siis teeb ta suured silmad, kui kuuleb, et ühe maksu pealt 1 ja teise pealt 2 protsenti viivitusraha kuus võetakse, et ühe maksu poolkuud võib ilma viivitusrahata tasuda, teist mitte. Aga ometi on nad riiklised maksud, lähevad ühte ja sarnasse riigi kassasse.

Maksuvõtja seletab ära, et vaadake, see mitmesugune olek on maksuseaduses ettenähtud, sinna ei saa midagi parata, aga maksumaksjat see ei rahulda. Ta seab uue risküsimise, mikspärast see nii on. Selle küsimise peale jääb vastus andmata.

Tegelikult on vaja kahe maksu pealt nelja tähtaja viivitusraha välja arvata, ühe maksu juures $\frac{1}{3}$ ja $\frac{2}{3}$, teise juures $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{2}$ osa eest, seega neli tähtaega ja neli viivitusraha määra. Tuleb päevas paarkümmend maksumaksjat ehk rohkem vastavõtta, siis on siin eksimised kiire töö juures möödapääsematud. Sellele lisaks alalised seletused maksjatele ja nende sorikivad vastused meie targa bürokratismi kohta, mis omastkohast mõista annavad,

et meie ametiasutused ise olukorras süüdi. Lõpptulemuseks on tusane ja poolvaenuline vahekord maksjate ja ametnikkude vahel.

Puhtpraktilisest seisukohast ei täideta antud maksu tähtaegasid kunagi. Sellepärast on mitmed tähtpäevad üleaurused. Pärast võõrastav on viivitusraha mitmesugune kõrgus ühe kui ka teise juures.

Tähtpäevade ja viivitusraha kõrguse ühtlustamisega kaoks nurin maksjate hulgas, saaks lihtsamaks ja muutuks kiiremaks maksude arvamine ja vastuvõtmine.

Maksulehtede väljasaatmise tähtpäevad võiks jääda muutmata. Need on osutunud aja poolest praktilisteks.

Kinnisvarade maksu tähtpäev tuleks määrata üks terve aasta kohta, nimelt maksuaasta keskele, 30. oktoobri peale kindlaks. Käib ju see maks 1. aprillist 1. aprillini.

Tulumaksul võiks olla tähtpäevaks kas sama päev, ehk siis 30. detsember, arvesse võttes, et tulumaksu aasta algab, analoogiliselt tulum. sead. § 49, 1. juuliga.

Tegelikult näib, et takistust ei oleks ka tulumaksu tasumise tähtpäeva 30. okt. peale kindlaks määrata.

Arvamine, et ühel tähtpäeval mõlemaid makse korruga ei jõuta tasuda, ei ole oluline. Maksu suurus on aegsaste teada, seda tasutakse jao kaupa juba enne tähtaega ja pärast seda juba politsei kaudu, kuidas kellegil võimalus on.

Vastavalt tuleks muuta kinnisvara maksu sead. § 28 ja tulumaksu sead. § 64. Viivitusrahade määrasid kasutavad §§, kv. mk. sead. 30 ja tulum. sead. § 71 tuleks ühtlustada.

Oleks suur samm edasi, kui see ühtlustamine teostamist leiaks.

Omavalitsuste päevauudised.

Riigimakse võib erapankade kaudu saata.

Otsekoheste Maksude Peavalitsus kirjaga 29. jaan. 1929 a. nr. 616/H all vastas E. Maaomavalitsuste Liidule tema märgukirja peale keelu kohta erapankade kaudu raha saata:

Teie kirja peale 30. novembrist 1928 a. nr. 428 teatab Otsekoheste Maksude Peavalitsus Teile, et Riigikassa ja Riigikont-

rolli nõusolekul Peavalitsus võib lubada valla alevivalitsustele riigimaksudena vastuvõetud tulusumme E. P. osakondadesse edasi saata erapankade kaudu, kuid aruannetes tulevad näidata Eesti Panga osakondade kviitungid, mis selleks tarvilik, et kergendada võimalikkude lahkuminekute selgitamist Riigikassa tulude-kontrollraamatutega (kassa korra määrus § 57).

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse
koosolekul

25. jaan. oli päevakorras jällegi

teede osakond. tehnilise per-
sonaali määruse

eelnõu, mille üle pikke läbirääkimisi Teede-
ministeeriumiga peetud. Arakuulates lä-
birääkimiste käiku ja selle tulemusi, leiti,
et kuigi igas punktis kokkulepet ei saavu-
tatud, on Liit selles asjas oma ülesande
võimalust mööda täitnud.

Valdade esitajate täiend-
vaks valimiseks

E. Maaom. Liidu nõukokku otsustati, koos-
kõlas muudetud põhikirjale, vastav kor-
raldus teha.

Maagavarustamise seaduse-
eelnõu

asjas otsustakse märgukiri saata kooskõlas
Liidu seniste ja kongressi seisukohtadega.

Riigikogu valimiste puhuks
otsustakse kongressi otsuse täitmiseks
omavalitsustegelastele üleskutse avaldada,

samuti pöörata selles asjas rühmade kesk-
komiteede poole.

Valdade osavõtu täiendamine E. Maaom.
Liidus.

26. jaan. saatis Liidu juhatus maava-
litsustele korralduse, et need, väljaarva-
tud Valgamaa, kus juurdevalimisi ei tule,
korraldaksid täiendavad valimised valdade
esitajatele — võimalikult veebruari kuu
jooksul, sest võimalik, et veebr. viimastel
päevadel tuleb Liidu nõukogu juba kokku.
Täiendavatest valimistest saavad osavõtta
ainult need vallad, kes otsuse on teinud E.
Maaom. Liidu liikmeks hakata, s. o. kes
valimiste puhul on E. Maaom. Liidu liik-
med.

Ainult kiitust ära teeninud.

Valdade Liitu astumine on Pala valla-
volikogu poolt tagasi lükatud, silmaspida-
des, et kahe liidu asutamine on asjata jõu-
dude killustamine ja Maaomavalitsuste
Liit oma tegevusega ainult kiitust on ära-
teeninud (volikogu otsus 6. nov. 1928 a.
nr. 11, p. 6). -kk-

Riigikohtu seletused

Kas kogukonna-asutuste ja erarendimaade
korraldamise seaduse (R. T. nr. 16 — 1926
a.) käsitamisel tuleb maakasutamist, kui
selle eest on ettenähtud tasu tööga, alati
lugeda maakasutamiseks töölepingu
alusel?

Vastus eitav.

Küsimuse otsustamine, kas teatud juh-
tumise on tegemist rendilepinguga või töö-
lepinguga, oleneb selle juhtumi konkreet-
setest asjaoludest, maaomaniku ja maa-
kasutaja vahekorras sisust ja selle eesmär-
gist. On keegi palgatud maaomaniku
poolt tööliseks ja töötasuks on ettenähtud
teatava maatüki kasutamiseks andmine,
siis on tegemist töölepinguga, on aga kel-
legile maaomaniku poolt maa kasutada an-
tud ja selle eest tasuks teatav arv töö-
päevi ettenähtud, siis ei ole tegemist töö-
lepinguga, vaid maa välja rentimisega ja
rendivahekorraga maa omaniku ja maa
kasutaja vahel.

(R. Adm. t. nr. 489¹ — 1928.)

„Oigus“

Kas valla revisjonikomisjonid on kohusta-
tud revideerima vallas olevate algkoolide
hoolekogude asjaajamist?

Vastus eitav.

Vallannõukogude valimisseaduse (R. T.
nr. 26 — 1921 a.) § 82 järele on valla-
revisjonikomisjonide kohuseks vallavalit-
suste asjaajamise kontrollimine. Teisi
ülesandeid selle seadusega revisjonikomis-
jonide peale pandud ei ole. Algkoolide
hoolekogude liikmed ei kuulu vallaamet-
nikkude hulka, vaid Av. Algkoolide Sea-
duse (R. T. nr. 75/76 — 1920 a.) järele
kooli hoolekogud tegutsevad ülesandeil,
mis nende peale pandud sama Seaduse § 95
ja millel ei ole ühist vallavalitsuse asja-
ajamisega. Pealegi on algkoolide hoole-
kogude ülesandeks muu seas ka järelvalve,
et koolile määratud summad õieti ja ots-
tarbekohaselt saaks tarvitatud, s. o. kooli
majapidamise sissetulekute ning väljami-
nekute revideerimine (§ 85 p. 13).

(R. Adm. t. nr. 396¹ — 1928.)

„Oigus“

Kas maavolikogu, kinnitades valla omavalitsuse otsuse kinnisvara müügi kohta, võib viimasele ette kirjutada missuguseks otstarbeks peab vald kinnisvara müügist saadud summa ära tarvitama?

Vastus eitav.

Nagu Riigikohus juba varem seletand (R. Adm. t. nr. 585² — 1926) tulevad analoogiliselt vene vallasemstvo seadusele kõik valla nõukogu otsused kinnisvarade müügi asjus maavolikogule ette panna kinnitamiseks. Seega kuulub maavolikogu võimkonda valla kinnisvara müügi lubamine või mittelubamine. Kuid seejuures tingimiste ülesandmine, missuguseks otstarbeks peaks vald kinnisvara müügist saadud summad tarvitama, ei mahu enam kinnitamise mõistesse ja oleks valla omavalitsuse võimkonda tungimine (Valla volik. valim. Sead. § 77 — R. T. nr. 26 — 1921 a.), sest vallaomavalitsuse võimkonda puutuvates asjades on valla nõukogu määravaks asutiseks. Olgugi et valla kinnis-

varade müügi kinnitamine on järelvalve otstarbekohasuse üle, siiski maksuseadus ei anna maavolikogule õigust valla omavalitsusele ette kirjutada missuguseks otstarbeks peab vald kinnisvara müügist saadud summad tarvitama. Leiab aga maavolikogu, et tema arvates vallavolikogu poolt määratud kinnisvara müügist saadavate summade kasutamise otstarve on kahjulik valla omavalitsuse üldhuvidele; siis võib ta seda kinnisvara müügile määramise otsust mitte kinnitada ja mitte kinnitamise põhjused valla omavalitsusele teada anda. On kavatsetava kinnisvara müügi mitte kinnitamise põhjused vallale teada, siis oleneb temast ära, kas ta üldse loobub selle kinnisvara müügi kavatsusest, või arvesse võttes temale teada antud müügi mitte kinnitamise põhjuseid, esineb maavolikogu ees uue müügi kinnitamise palvega.

R. Adm. t. nr. 331 — 1928.)

„Oigus“.

Kirjandus.

„Revue Internationale des Sciences Administratives“.

Selle nime all Brüsselis Administratiivteaduste rahvusvaheliste kongresside rahvusvahelise alalise komisjoni (Commission internationale permanente des Congrès internationaux des Sciences Administratives) väljaandel ilmuv aegkiri astus oma teise eluaasta. See tõendab, et tema vastu tuntakse huvi, et Pariisis 1927 a. ära peetud III rahvusvahelisel kongressil vastuvõetud soovivaaldus väljaanda oma häälekandjat, mis, kui rahvusvaheline aegkiri (organe de publicité mondiale), täielise erapooletuse lipu all püüaks kongresside vahe-aegadel luua ja alaloida sidemeid riikide valitsuste kui ka kõikide teiste vahel, kellel asja vastu huvi, ei olnud aluseta, vaid põhjenes tegelikule vajadusele.

Administratiivteaduste rahvusvaheliste kongresside ja nende alalise komisjoni ülesanded ja sihid on „Maaomavalitsuse“ lugejatele teada, mispärast ei tarvitse nende juures pikemalt peatuda. Lühidalt ütleksin: olla üksteisele abiks riikliku elu korraldamisel, üldiseks sihiks ülesseades edu.

Seda abi pakutakse kongressidel, pakutakse alalise komisjoni kaudu ja sellega alalises ühenduses seisvate rahvusliste

seksioonide loomisega, seda abi püüab alaliselt pakkuda kõne all olev häälekandja. — Iseenesest mõistetav, et vastastikune abiandmine häälekandjas ei sinni „küsimuste-kostmiste“ näol, vaid sel teel, et seal avaldatakse kirjutused küsimuste kohta, mis nii ütelda päevakorral kõikides riikides ühel ja samal ajal, et seal refereeritakse kokkuvõetult võimalikult kõik trükitooted, mis tähendatud küsimuste kohta on ilmunud maailma kirjanduses jne. jne.

Meie, nagu teisedki riigid, oleme ümberkorraldamise ajajärgus, kusjuures iseäranis kibedasti käiakse omavalitsuste naha peale. Ka mujal on omavalitsused päevakangelased, kuid selle vahega, et seal neid ümbritseb aupaiste. Meil aga on silmnähtav tahtmine asendada neid kõikteadja ministriumide ametnikuga, mille tõttu meie omavalitsus, omapärasem ja liberaalsem maailmas, peab olema alati kaitse valmis. Kaitset peavad olema aga oma abinõud kindlad ja otsustavad. Neid pakub kõne all olev häälekandja. Temas leiduvad rikkalikud teoreetilised kaalutlused, leiduvad põhjaliku tähtsusega praktilised näpunäited. —

Meie omavalitsus on valitsemise võimu teostaja koha peal — on detsentraliseeritud riigi valitsemine. Sellega on meie omava-

litsustegelane ühtlasi ka riigitegelane. Olla aga riigitegelane, s. t. muuseas, põhjalikult tunda valitsemisaparaati, tema vajadusi, tema sihte jne. jne.

Seda põhjalikkust ei suuda anda ei teooria ega praktika üksi, vaid seda võiks anda sarnane „seguline“, mis korruga mõlemist laboratooriumist läbi käinud. Kõne all olev häälekandja pakub muuseas seda seguainet küllaldasel määral.

Eesti maaomavalitsused võtavad osa rahvusvahelisest tööst administratiiv-teaduste levitamise alal Eesti Maaomavalitsuste Liidu esitaja (hra H. Aviksoni) näol rahvusvahelise alalise komisjoni Eesti sektsioonis, kuid oleks hea, kui nad ka ise käed külge paneks ja looks soodsa pinna kõne all oleva aegkirja soojalt vastuvõtmiseks.

E. M a d d i s o n,

Rahvusvahelise alalise komisjoni liige
ja Eesti sektsiooni esimees.

Omaavalitsustegelase kalender 1929. Maaomavalitsuste liidu väljaanne.

Tühi koht on täidetud. Sell ajal kui põllumeestel juba mitmendat aastat oma taskukalender olemas on, puudus ta ametnikul, kellel mitte vähem ülesmärkimise vajadusi ja veel rohkem andmeid jooksva töö jaoks vaja on.

Selle tühja koha on nüüd täitnud Eesti Maaomavalitsuste Liit, väljaandes omaavalitsustegelase kalendri, õieti küll kalender-käsiraamatu.

Väljaanne kunstnahk ja kalengor köites on juba väliselt soliid; sisult pakub raamat rohkem kui ükski senine kalender-käsiraamat Eesti keeles, näiteks leiame siit esmakordselt igavese kalendri 180 aasta peale.

Sisus leiame peale hariliku kalendri kõikide maksude korraldamise tähtjad, kõik maaomavalitsused, nende osakonnad ja

osakonna juhatajate nimed ühes telefoni nr. nr. ja vastuvõtmise tundide äratähen-damisega; maaomavalitsustele alluvad asutused, nagu apteekid, koolid, haigemajad, vanadekodud j. n. e., nende täpse asukoha ja lühikese kirjeldusega, ning kõikide eriametnikkude, nagu jaoskonna arstide, ämmaemandate j. n. e. asukohad adresside äratähen-damisega, samuti ka kõikide linnavalitsuste, nende asutuste ja eriametnikkude nimed, asukohad ja vastuvõtmise kellaajad, kõikide valdade adressid maakondade järele ühes lähema posti- ja raudteejaama ja elanikkude arvuga. Samuti andmed ka alevite kohta. Eriti väärtuslikud on seletused maksude ning kohtu korralduse kohta, mis ei ole tarvilikud ainult ametnikule ja omaavalitsustegelasele, vaid ka igale iseseisvalt tegutsevale kodanikule. Terve rida muid tulusaid ja tarvilikke andmeid, nagu: küüdisaamise kord, posti-jaama sõidu taksid ja määrused, perekonnaseisu registreerimise korraldused, kodaniku kohustused tuleõnnetuste puhul, mõõtude tabelid, posti tariifid, väljamaa rahad võrreldes meie rahadega j. n. e. aitavad käsiraamatu osa täiendada.

Taskuraamatu osas on 100 lehekülge igasugu märkuslehti 1929 ja 1930 aastaks, täites taskuraamatu aset harilikust raamatust paremini, sest korrapärase jaotuse tagajärjel on siin orienteerumine kerge.

Kes ametnikkudest ja kodanikkudest enesele selle kalendri kaaslaseks muretseb, see teeb oma ülesanded küll märksa kergemaks. Soovida jätaks vast trükitähtede kitsapiirilise valik.

Mis puutub hinnasse, siis võrreldes Eesti sellekohaste, samuti ka Saksa väljaannetega — siis on Saksa taskukalendrid märksa väiksema formaadilised, õhemad ja lihtsamad köites, kuid märksa kallimad kui see, samuti ka Eesti vastavad teised kalendrid.

R. J.

Küsimused ja vastused.

Küsimus № 7. Valdade Liidu erilisest ülesandest.

Missugune eriline ülesanne Valdade Liidul on, võrreldes Maaomaval. Liiduga?

K. M.

Vastus:

Maksva omaavalitsuste liitude seaduse järele kuu-

luvad omaval. liitude põhikirjad Vabariigi Valitsuse kinnitamisele. Et senini Vabariigi Valitsuse otsusega ühtki Valdade Liidu põhikirja väljakuulutatud ei ole, siis ei saa rääkida ka olemasolemata liidust, ega tema eriuülesannetest. Seega ei saa ka Teie küsimuse peale vastust anda.

Vastutav toimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. A v i k s o n. Väljaandja: Eesti Maaomaval. Liit.
Õhustähtkoda „Rakveres“.